

ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ-ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΟΣ Δ'

ΑΘΗΝΑ, Κυριακή 3 του Δεκέβρη 1906

ΓΡΑΦΕΙΑ: Δρόμος Οικονόμου αριθ. 4 | ΑΡΙΘ. 224.

ΣΤΟ ΣΗΜΕΡΝΟ ΦΥΛΛΟ:

ΨΥΧΑΡΗΣ. 'Η Χημία του Λαού.

ΡΕΝΑΝ. 'Από τὰ «Τετράδια τῆς Νιότης».

ΗΛΙΑΣ ΣΤΑΥΡΟΣ. Στὸν 'Εθνικὸ Στόλο.

ΗΛ. ΒΟΥΤΙΕΡΙΔΗΣ. 'Ο ἴσκιος τοῦ πεθαμένου (συνέχεια).

ΧΡ. ΧΡΗΣΤΟΥΛΑΚΗΣ. 'Ο 'Αξέχαστος (τέλος)

Α. ΣΙΓΑΝΟΣ. Θεατρικά.

ΙΒΑΝ ΤΟΥΡΓΚΕΝΕΦ. 'Αντίδο (συνέχεια).

Γ. ΠΕΤΡΙΔΗΣ. Προῶ.

ΠΟΙΗΜΑΤΑ. Σπ. Ρίγγας. Α. Ε.

Δ. Π. Τ. Φαινόμενα καὶ Προάματα (Πεσματζό-
γλου καὶ φημερίδες — Πεθαμένα λόγια — 'Αχίλος καὶ
Τάρος. — 'Ο 'Υπνολόγιος

Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ — Ο, ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ — ΦΟ-
ΝΟΠΑΖΑΡΟ ΒΑΘΜΑΔΙΑΤΙΚΟ — ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜ-
ΜΑΤΟΣΗΜΟ.

Γ. Σ. ΖΟΥΦΡΕΣ

Με βαθιά λύπη αναγγέλλουμε στους άνα-
γνώστες μας πώς αγαπημένος φίλος κι ακριβός
συνεργάτης του «Νουμά», ο Ζουφρές, πέθανε
την περασμένη Δευτέρα από τύφο. Σήμερα βέ-
βαια, συντριμμένοι από το αναπάντεχο κακό,
δεν μπορούμε να μιλήσουμε πλατύτερα και να
δώσουμε το χαρακτηρισμό του ευγενικού και
ατυχού φίλου μας, αποδείχνοντας συνάμα πό-
σο τους αίστάνεται ο άγώνας της 'Ιδέας τους
τέτοιους άδικους θανάτους και πόσο ο στενός φι-
λολογικός κύκλος μας επηρεάζεται απ' αυτούς.

Είναι τόσο λίγοι οι άγνοι εργάτες της 'Ιδέας
στον τόπο μας ώστε ο θάνατος ενός, ακόμα κι
α δε στέκοταν αυτός, ή α δεν πρόφτασε να
μπε στην πρώτη γραμμή, είναι σημαντική
ζημιά, βαρύνοντας κάτι παραπάνω από το θά-
νατο ενός τραπεζίτη ή ενός πολιτικού. 'Αδιά-
φορο αν οι φημερίδες μας (έξον από το «'Αστυ»
με το έξοχο άρθρο του Παπαντωνίου και από
την «'Ακρόπολη» και το «Νέον 'Αστυ») δε
συγκινούνται από τους τέτοιους θανάτους και
δεν ξεδιάζουν ούτε τρεις γραμμούλες γι' αυτούς.
'Ο Ζουφρές για τις φημερίδες ήταν ένας αγα-
θός κι άγνωστος γι' αυτές Πειραιώτης παραγ-
γελιοδόχος αν είχε τα εκατομμύρια του Πε-
σματζόγλου θαν τις συγκινούσε βέβαια και θαν
τις ανάγκαζε να ψάξουνε ή να ρωτήσουνε να
μάθουν και τί άλλο, έξον από παραγγελιοδό-
χος, είτανε.

'Ο «Νουμάς» τιμώντας τη μνήμη του συ-
νεργάτη του θάφιερώνει μερικές σελίδες στο
φύλλο της άλλης Κυριακής γι' αυτόν, κάνον-
τάς του έτσι και το φιλολογικό του μνημόσυνο.

Η ΧΗΜΙΑ ΤΟΥ ΛΑΟΥ

Παρίσι, 30 Σποριά 1906.

'Αξιότιμε κ. 'Ρουσόπουλε,

Μου στέλνετε τὸ βιβλιαράκι σας *Χημία τοῦ
Λαοῦ* καὶ πολὺ μ' ὑποχρεώνετε, ἀφοῦ ἔτσι μοῦ δι-
νεῖται καὶ πάλι ἡ ἐφκαιρία νὰ σὰς ἐφκαιρήσω μὲ
τὴν καλοσύνη ποὺ εἶχατε τόσα χρόνια νὰ μοῦ στέλ-
νετε τὸ Δελτίο τῆς Βιομηχ. κ' 'Εμπορικῆς 'Ακα-
δημίας.

'Ο σκοπὸς σας νὰ κάμετε μιὰ *Χημία* γιὰ τὸ
λαὸ εἶναι ἀξιόλογος. Μὰ δὲ βλέπω, ἡ *χημία* σας
νὰ εἶναι *χημία* τοῦ λαοῦ. Θὰ ἐννοοῦσατε ὑποθέτω
πὼς ἡ *χημία* σας, τὸ βιβλιαράκι σας θάβαζε μέσα
μόνο τὰ κυριώτερα, τὰ πιὸ γενικά καὶ τὰ πιὸ χρή-
σιμα· λοιπὸν εἴτανε θαρρῶ ἀπλή *χημία*, ὅχι ὅμως
χημία τοῦ λαοῦ, ἐπειδὴ, ὅσο ἀπλή κι ἂν εἶναι, μιὰ
καὶ δὲν εἶναι στὴ γλῶσσα του, δὲν μπορεῖ νὰναι
τοῦ λαοῦ. Σὰς τὸ σημειῶνω ἀπὸ ἐδῶ, γιὰτὶ ὁ τί-
τλος δὲ μοιάζει νὰ λέη ἐκεῖνο ποὺ θέλει νὰ πῇ.
Πρῶτος ἐσεῖς βέβαια πὼς δὲν εἶχατε διόλου τὴν
ιδέα νὰ γράψετε *χημία* στὴ γλῶσσα τοῦ λαοῦ, εἰ-
δεμὴ δὲ θὰ λέγατε ἀμέσως ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ἀρχὴ
«Τί ἐστὶ *χημία*»· τὸ ἐστὶ, ἀφῆστε ποὺ δημοτικὸ
δὲν εἶναι, εἶναι καὶ πολὺ δύσκολο, ἀφοῦ, γιὰ νὰ κα-
ταλάβῃ κανεὶς καὶ νὰ μὴν παναλέη τὴν λέξη, δι-
χως νὰ ξέρη τὸ νόημά της, πρέπει πρῶτα νὰ μάθῃ
καὶ τὴ συζυγία, νὰ κλίνη τὸν ἀρχαῖο ἐνεστώτα,
εἰμί, εἶ, ἐστὶ κ.τ.λ.· μὰ καὶ τότες δὲ γλύτωσε,
γιὰτὶ τὸ ἐστὶ ἔχει ἄλλες δυσκολίες, ποὺ εἶναι δυ-
σκολίες τοῦ τονισμοῦ καὶ μάλιστα ποὺ στὸ βιβλί-
ο σας μὰς ἐρχονται σὰ μεγαλύτερες, μὲ κεφαλαῖα
ὅπως τάχετε γραμμένα, ἐνῶ ἄλλως τονίζεται τὸ
ἐστὶ στὸ τί ἐστὶ κι ἄλλως ὅταν εἶναι μόνο του, ἐστὶ.
'Ὡστε γιὰ λαὸ καὶ γλῶσσα δημοτικὴ, μήτε λόγος.

Μὰ ἤθελα πολὺ νὰ μοῦ πῆτε γιὰτὶ τάχα στὴν
πρῶτη πρῶτη γραμμὴ, στὸν Πρόλογό σας, γράφετε
ἐνε; Ρωτῶ, ἐπειδὴ ἀπὸ εἶναι τὸ μόνο δημοτικὸ
ποὺ ἀπαντῶ στὴ *χημία* σας κι ὅμως δὲν ἔχει τὴ
σωστή του τὴν ὀρθογραφία εἶναι. Ὑπάρχουνε, τὸ
ξέρω, πολλὲς λέξεις στὴ γλῶσσα μας, ποὺ δὲ γνωρί-
ζουμε εἴτε τὴν ἐτυμολογία εἴτε τὴ μόρφωσή τους,
καὶ τότες τίς γράφουμε ὡς ποὺ νὰ μάθουμε τί τρέ-
χει, μὲ τάπλα τὰ φωνήεντα ε, ι· τὸ εἶναι ὅμως,
δὲν εἶναι ἄγνωστο διόλου ἀπὸ ποῦ βγήκε μήτε πὼς
ἐγίνε· ἡ ὀρθογραφία εἶναι, μὲ εἶ- καὶ μὲ -αι, σήμε-
ρα, δὲν ἐρχεται κάνε σὲ συζήτηση. Καὶ μὴ νομί-
ζετε· μὲ κάποια μαργιολιά μου, σὰς τὸ σημειῶνω
καὶ τοῦτο, γιὰτὶ ἀπὸ τὰ 1886 τῶχ' ἐτυμολογη-
μένο τὸ εἶναι καὶ τὸ παραδεχτήκανε ὅλοι. Μὰς δια-
βάσετε τάχα, φίλε κ. Ρουσόπουλε; Καὶ προτοῦ
βαλθῆτε νὰ γράψετε τὴ *χημία* σας, ρίξτε μιὰ μα-

τιά καὶ στὰ βιβλία μας, νὰ δῆτε τί λέμε, πὼς γρά-
φουμε καὶ πὼς ὀρθογραφούμε; Μήτε στὴν ὀρθογρα-
φία σας, μήτε στὸ τυπικὸ σας, ὅπως σὰς ἔλεγα
γιὰ τὸ ἐστὶ, δὲ βλέπω τίποτα ποὺ νὰ μοιάζει μὲ τὴ
δημοτικὴ.

'Αφτά, θὰ τοῦ πῆτε, δὲ σημαίνουνε. Τὸ ὕφος
νὰ δοῦμε, τὸν τρόπο ποὺ ξηγᾶτε τὰ πράματα στὸ
λαὸ. Ναι, νὰ δοῦμε τὸν τρόπο, νὰ δοῦμε τὸ ὕφος.
Διαβάζω τὴν ἀκόλουθη φρασούλα ποὺ εἶναι κιόλας
ἡ πρώτη· «Ὅποιος δὲν γνωρίζει σήμερον *χημίαν* ἐνε
τυφλὸς ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις».

Θὰ σὰς φιλήσω τὸ χέρι, ἃ μοῦ πῆτε τί νόημα
ἔχει καὶ πὼς μπορεῖ κανεὶς νὰ εἶναι τυφλὸς ἀπὸ
πολλὰς ἐπόψεις; ! Μὰ, μὴ θαρρῆτε· δὲ φταίτε
τοῦ λόγου σας· φταίει, καθὼς πάντα ἡ λεγόμενη·
μὰς ἔμαθε νὰ παπαγαλίζουμε, δηλαδὴ νὰ λέμε λέ-
ξεις χωρὶς νὰ ξέρουμε τί λέμε, κ' ἔτσι τίς βάζουμε
καὶ κεῖ ποὺ δὲν πρέπει, καὶ κεῖ ποὺ χαλνοῦνε τὸ
νόημα. Τὸ νὰ εἶναι κανεὶς τυφλὸς ἀπὸ πολλὰς ἐ-
πόψεις, τὸ εἶπε μιὰ φορὰ κι ὁ Σοφοκλῆς. Μὰ...
τὸ εἶπε ἄλλως. Κ' ἴσως μάλιστα πρέπει ὁ στίχος
νὰ διορθωθῇ· *Τυφλὴ τὸν τε νοῦν κ.τ.λ.* γιὰτὶ ται-
ριάζει περίφημα ὁ στίχος στὴν καθαρεύουσα.

Δοκιμάστε τώρα νὰ πῆτε· «Ὅποιος δὲ γνωρίζει
σήμερον *χημίαν* ἐνε σιχαλὸς ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις».
'Οχι! Δὲ θὰ τὸ πῆτε. Μὲ τὸ σιχαλὸς, τὸ κυριο-
λεχτικὸ, τὸ δημοτικὸ, τὸ ἑσπερο, δὲ χωροῦνε τὰ
σαχλά τὰ καθαρεβουσιάνικα «ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις».
'Αμὰ γράφει κανεὶς στὴ δημοτικὴ, πρέπει, καὶ νὰ
μὴν τὸ θέλῃ, παστρικά νὰ τὰ λέῃ.

Φοβοῦμαι πὼς καὶ στους ὅρους ἡ καθαρεύουσα
σὰς τὰ θόλωσε λιγάκι τὰ πράματα. Σ. 6, γράφετε·
«Πρῶτος ὁρισμός. *Χημία* εἶναι ἡ ἐπιστήμη τῶν ρι-
ζικῶν ἀλλοιώσεων τῆς ὕλης». 'Ας ἀφήσουμε τὴ λέ-
ξη ἀλλοίωσις. Τὸ ἐπίθετο ριζικὸς ἐδῶ τί θὰ πῇ;
Μὴν ξεχνᾶτε πὼς γράφετε γι' ἀρχαίους. Σημαίνει
ρίζα ἢ σημαίνει ὀλόκληρη; Ὅπως κι ἂν εἶναι, ἔπρεπε
νὰ τὸ ξηγήσετε μὲ δυὸ λόγια.

'Εγὼ τί νὰ σὰς πῶ, φίλε κ. 'Ρουσόπουλε; Λί-
γα χρόνια ζῇ ὁ ἄθρωπος στὸν κόσμ'· λίγες, πολὺ
λίγες φορές μπορεῖ νὰ σταθῇ χρήσιμος στους ἄλλους
ἄθρώπους, στὴν πατρίδα του, κι ἀκόμα λιγώτερες
φορές στὸν ἑαυτὸ του, γιὰτὶ σπάνια μπορεῖ κανεὶς
νὰ θανατίσῃ τὸ νομὰ του. Λοιπὸν ἐγὼ εἶμαι τῆς γνώ-
μης τοῦ *Νουμά* καὶ φρονῶ πὼς ἔπρεπε καὶ σεῖς νὰ-
θανατίσετε τὸ νομὰ σας, γράφοντας ὀρθὰ κοφτὰ τὴ
χημία σας στὴ δημοτικὴ. Φανταστῆτε, λογαριά-
στε μιὰ στιγμὴ πόσες *χημίες* γράφονται κάθε χρό-
νο. Δηλαδὴ, μήτε λογαριάζονται. Φανταστῆτε ὅ-
μως τί θὰ εἴτανε, μέσα σὲ ὅλες ἀφτές τίς *χημίες*,
μιὰ *χημία* ποὺ νὰ εἴτανε ἀθάνατη! Καὶ θὰ εἴτανε
ἡ δική σας, φτάνει νὰ τὴ γράφατε στὴ δημοτι-
κὴ. Νὰ ντοκουμέντο γιὰ τοὺς στερνοὺς μας. Συ-